

Vesa Kuusijärvi / Insplan Oy

Viite: Lausuntopyyntö 30.6.2026

Asia: Valokuituverkon maakaapelointi Kurjenlahden ja Jokivarren alueilla, Hartola

Insplan Oy suunnittelee Valokuitusen uutta valokuituverkkoa Hartolan Kurjenlahden ja Jokivarren alueelle. Alustava aikataulu rakentamiselle on 2026–2027. Maakaapelointi toteutetaan mikrokanavatekniikalla. Suunnitellun kaapelointireitin varrella ja välittömässä läheisyydessä sijaitsee useita muinaismuistolain (295/1963) suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä sekä mahdollisia muinaisjäännöksiä. Alueella on myös rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman kohteita. Reitille rakennetaan jakokaappeja.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää 30.6.2026 päivätystä suunnitelma aineistosta pyydettyä lausuntonaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnitellulla kaapelireitillä ja/tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsee kahdeksan kiinteää muinaisjäännöstä ja kaksi mahdollista muinaisjäännöstä. Kyseiset kohteet on huomioitava muinaismuistolain (295/1963) edellyttämällä tavalla:

- 1) **Kuukerinkallio** (kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisteri: 81010002). Rautakautinen kuppikallio. Kuppikivi sijaitsee kallion pinnassa metsän reunassa, tasaisen peltoaukean länsilaidalla. Ympäristö on hakamaana ollut lehtometsää. Kivessä noin 80 (toisten tietojen mukaan 94) kuppia. Ympäröivältä pellolta koekaivauksissa löytyi pieni rautakautinen hevosenkenkäsolkki ja valjaiden metallisia osia, joiden ajoitus on epävarmaa. Merkkejä kiinteistä muinaisjäännöksistä ei vuoden 1988 koekaivauksessa havaittu.

Vaikka vuoden 1988 koekaivauksessa ei saatu viitteitä kiinteästä muinaisjäännöksestä, on mahdollista, että kuppikallion läheisyydessä on säilynyt muinaiseen ihmistoimintaan viittaavaa. Tähän viittaa esim. kuppikallion luoteispuolelta koekaivauksessa löytynyt rautakautinen hevosenkenkäsolkki. Kaapelikaivutyöt kyseisellä kohdalla kuppikallion läheisyydessä on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan tieluiskan ulkopuolella (erityisesti aiemmin mylläämättömillä alueilla). Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 2) **Kuukerinpelto** (kiinteä muinaisjäänös, muinaisjäänösrekisteri: 81010018). Rautakautinen asuinpaikka. Kohde sijaitsee Tainionvirran pohjoispuolella, valtatie 4:n itäpuolella, Kuukerinkallion ja tien välisellä peltoalueella, noin 200 m länteen Itä-Hämeen museon rakennuksista, ja noin 150 m itäkaakkoon Kuukerinkallion uhrikivestä. Pellon pinnalta on löydetty rautakautistyyppistä keramiikkaa ja savitiivistettä. Lisäksi Itä-Hämeen museossa on rautainen rannerengas, joka on löytynyt Koskipään kartanon pellosta. Kuukerinkallion ympärille tehtyjen omakotitalojen rakennustöissä on museonhoitaja Vesa Järvisen kertoman mukaan löytynyt 1990-luvun puolimaissa rautainen miekka, jota ei toistaiseksi ole saatu museoon. Toukokuussa 2018 Kuukerinpellon pohjoisosasta löytyi metallinetsinnässä 10–20 cm syvyydestä viikinkiaikainen hopearaha ja tulusrauta (ks. alakohteet).

Muinaisjäänöksen laajuus ei ole tiedossa. Asuinpaikasta saattaa olla säilynyt rippeitä peltomultakerroksen alla tien läheisyydessä. Suunnitelman mukaisen maakaapelin kaivuutyöt on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan tieluiskan ulkopuolella (erityisesti aiemmin mylläämättömillä alueilla). Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 3) **Koskipää** (mahdollinen muinaisjäänös, muinaisjäänösrekisteri: 1000023920). Historiallinen kyläpaikka. Kylä mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1443 ja varhaisin maakirjamerkintä Koskipäästä on vuodelta 1631, jolloin se on ollut kartanona. Kohde on paikallistettu Kuninkaan kartaston perusteella ja se sijaitsee nykyisen Itä-Hämeen museon alueella. Viimeisin kartanorakennus toimii nykyisin museorakennuksena. Kylätontti sijaitsee Tainionvirran pohjoisrannalla ja sen alueelta tunnetaan myös rautakautinen kuppikivi (Itä-Hämeen museo 81010015). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa ja kohteen raja-antava.

Kaapelireitti kulkee sekä kohteen nro. 2 (Kuukerinpelto) että Koskipään mahdollisen muinaisjäänösalueen välittömässä läheisyydessä. Mahdollista muinaisjäänöstä ei koskaan ole tarkastettu maastossa, eikä sen raja-antava tiedossa, joten on mahdollista, että kyläpaikka sijoittuu osittain myös Kuukerinpellon puolelle. Suunnitelman mukaisen maakaapelin kaivuutyöt on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan tieluiskan ulkopuolella (erityisesti aiemmin mylläämättömillä alueilla). Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 4) **Vanha kirkonpaikka** (kiinteä muinaisjäänös, muinaisjäänösrekisteri: 1000001040). Historiallisen ajan kirkko ja hautapaikka. Paikalla on vanhasta kirkosta kertova muistokivi. Vanha kiviaita on edelleen jäljellä. Vanhan kirkon paikka on vuosina 1684–93 rakennetun puisen ristikirkon paikka. Kirkko purettiin vuonna 1928 ja siirrettiin Pertunmaalle, jossa osin sen hirsistä rakennettiin Pertunmaan kirkko. Muistokivi on vanhan kirkon paikalla. Muistomerkki on Ilmari Virkkalan suunnittelema ja se on paljastettu vuonna 1929. Muistomerkki ei ole lain rauhoittama kiinteä muinaisjäänös. Kirkon lattian alle on tehty kirkkohautoja. Ilmeisesti viimeinen haudaus on vuodelta 1778, jolloin kirkon kuoriin alttarin lähelle haudattiin pastori Anders Strengin pienenä kuollut lapsi. Nykyään kirkon paikalla on muistokiven lisäksi kirkon kiviperustus puistomaisella nurmikentällä.

Kaapelireitti kulkee tien vieressä, todennäköisesti jo myllätyllä alueella. Kohteen läheisyyteen ei tarvita arkeologista valvontaa. Muinaisjäänöskohdetta ympäröivä aita on kuitenkin huomioitava työnaikana siten, ettei sitä tai sen välitöntä lähialuetta vahingoiteta.

- 5) **Joenrantapello** (kiinteä muinaisjäänös, muinaisjäänösrekisteri: 1000000617). Moniperiodinen asuinpaikka/hautapaikka. Kohde sijaitsee Tainionvirran koulun etelä- ja kaakkoispuolella, Kaikulantien ja Tainionvirran välissä sijaisella peltoalueella. Maaperä on hienoa hiekkaa. Koekuopituksessa havaittiin paksu kulttuurikerros. Löydöt historiallista aikaa, rautakautta ja varhaismetallikautta.

Vuoden 2004 (Vuoristo) koekaivauksessa muinaisjäänösalueelta löytyi esineettömiä ruumishautoja sekä muinaispello. Vuoksenrannantien länsipuolelle tehdystä koeajasta ja koekuopista (Vuoriston raportissa koeajasta 3 ja koekuopat 40, 41 ja 24) saatiin selkeitä viitteitä muinaispellosta, rautakautisesta kulttuurikerroksesta ja mahdollisesti varhaismetallikautisesta kulttuurikerroksesta. Lisäksi Vuoksenrannantien itäpuolelta saatiin viitteitä esineettömistä ruumishautoista. Kohdetta on tulkittava merkittävänä muinaisjäänöksenä sen moniperiodisuudesta johtuen.

Muinaisjäänösalueen pohjoisreunalle ja Kaikulantien eteläpuolelle suunnitellun kaapelireitin kaivuutyöt on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan tieluiskan ulkopuolella (erityisesti aiemmin mylläämättömillä alueilla). Koska kyseessä on muinaismuistolain suojaama muinaisjäänösalue, on kaivuutyön aikaiselle valvonnalle haettava

Museovirastolta muinaismuistolain edellyttämä tutkimuslupa. Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

Kaikulantiestä etelään lähtevän Vuoksenrannantien länsipuolelle suunnitellulle kaapelireitille ja jakokaapin kohdalle on ennen kaivuutöiden aloittamista suoritettava arkeologinen tarkkuusinventointi, jolla tutkitaan muinaisjäännöksen säilyneisyys kaapelireitin ja jakokaapin kohdilla. Jos tarkkuusinventointi antaa viitteitä muinaisjäännöksestä, on kyseisellä kohtaa suoritettava arkeologinen tutkimuskaivaus ennen kaapelin kaivamista. Jos tarkkuusininventoinnissa ei tehdä havaintoja muinaisjäännöksestä, voidaan kaapelireitti ja jakokaapin asentaminen toteuttaa Vuoksenrannantien länsipuolella suunnitelman mukaisesti. Tarkkuusininventoinnilla tutkittava alue on merkitty kartalle vihreällä. Koska kyseessä on muinaisjäännösalue, on tarkkuusinventoinnille haettava Museovirastolta muinaismuistolain edellyttämä tutkimuslupa.

Vaihtoehtoisesti, jos kaapelireittiä muutetaan siten, että se kiertää ed. mainitun muinaisjäännösalueen esimerkiksi sen eteläpuolelta, ei tarkkuusininventointia ja mahdollista tutkimuskaivausta tarvita. Kaapelin kaivuutyöt on kuitenkin suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaapeli sijoitetaan aiemmin mylläämättömille alueilla.

- 6) **Hartola** (mahdollinen muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisteri: 1000023913). Historiallisen ajan kyläpaikka. Vuonna 1398 mainitaan Hartolan kappeli, mutta kylästä ensimmäinen maininta on vasta vuodelta 1443. Varhaisin maakirjamerkintä on vuodelta 1539 ja 1560-luvulla kylän tilaluku on ollut jo 14. Kylä on sijainnut Tainionvirran pohjoispuolella. Kuninkaan kartastoon kyläpaikka on merkitty vanhan kirkon paikan viereen ja se sijainnee osittain Joenrantapeltona tunnetun moniperiodisen asuinpaikan kohdalla (ks. edellinen kohde). Vuoden 2012 arkistotutkimuksessa koordinaatit osoittavat vanhan kirkon paikkaa, mutta kylä jää tästä hieman idemmäksi. Kansanopiston paikalla Koukkuniemessä on sijainnut torppa. Kylätontin alue on luultavasti pitkälle sama kuin Joenrantapellonkin. Alue on pääosin vanhaa peltoa. Kohdetta ei ole tarkastettu vuoden 2012 arkistotutkimuksessa ja sen aluerajaus on suuntaa antava. Paikalta on löytynyt aiemmin historiallisen ajan löytöjä (ks. Joenrantapelto, koekaivaus, Vuoristo 2004)

Osa kyläpaikasta todennäköisesti sijaitsee kiinteän muinaisjäännöksen Joenrantapellon kohdilla. Ympäröivää aluetta ei kuitenkaan ole tarkastettu maastossa, ja on mahdollista, että kyläpaikka jatkuu Joenrantapellon kohteelta itään (huomaa myös Harjuntie 6 kohdalla sijaitseva

alue). Tästä syystä kaapelireitti on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan tieluiskan ulkopuolella (erityisesti aiemmin mylläämättömillä alueilla). Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 7) **Eko** (kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisteri: 81010003). Rautakautinen kuppikivi. Kivi sijaitsee Ekonkosken pohjoispuolella, rantaan vievän tien länsipuolella, ja Itä-Hämeen kansanopiston päärakennuksesta noin 130 m etelään. Kuppikivi on noin 3 x 5 x 1,5 m:n kokoinen ja sen laella on 11 suurehkoa kuoppaa, joista kahdeksan on kiven etelä- ja kolme pohjoispäässä. Lähimaastosta on löytynyt rautaveitsi ja mahdollisesti tulella ollut kivikirves.

On mahdollista, että kuppikallion läheisyydessä on säilynyt muinaiseen ihmistoimintaan viittaavaa. Tästä ovat viitteinä läheisyydestä saadut edellä mainitut löydöt. Kaapelikaivutyöt kyseisellä kohdalla kuppikiven läheisyydessä on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan aiemmin mylläämättömillä alueilla. Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 8) **Itä-Hämeen kansanopisto** (kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisteri: 81010014). Rautakautinen kuppikivi. Kuppikiven tai -kallion koko on n. 3 x 3 m, korkeus 1,5 m. Kiven laella on ainakin 20 kuppia, joiden halkaisijat ovat 4–6 cm, syvyydet 2–3 cm. Sijainti n. 125 m Kansanopiston päärakennuksesta itäkoilliseen, tien vieressä, kuusiaidan alla.

Tämänhetkinen suunniteltu kaapelireitti kulkee kuppikallion yli. Lisäksi jakokaappi on merkitty aivan kuppikallion viereen. Kuppikiven vahingoittaminen on lailla kielletty. Kaapelireitti sekä jakokaapin paikka tulee suunnitella siten, että kuppikivi kierretään joko tien pohjoispuolelta, tai siten, että kaapeli ja jakokaappi sijoitetaan turvallisen etäisyyden päähän kuppikiven eteläpuolelle siten, ettei kiveä tai sen välitöntä lähialuetta vahingoiteta. Molemmissa tapauksissa kaapelikaivutyöt on suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan aiemmin mylläämättömillä alueilla. Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 9) **Lohentie 6** (kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisteri: 81010026). Kivikautinen/varhaismetallikautinen asuinpaikka. Asuinpaikka sijaitsee Tainionvirran suun eteläpuolella, Lohentien varrella. Paikka on erittäin kivikkoinen muinainen rantamuodostelma. Todetun asuinpaikan kohta on ehjä, muualla alueella on vanhoja maanottokuoppia. Paikalla on

todettu vahva kulttuurikerros. Vuoden 2004 kaivauksissa asuinpaikkaa ei saatu tutkittua kokonaan tulevan maankäytön tieltä. Tällöin tutkittiin n. 22 m² alue, jossa asuinpaikan reunoja ei tullut vastaan. Asuinpaikkaa ei siis ole rajattu tarkasti esim. koekuopin, vaan rajausta perustuu maaston topografiaan. Kaivauslöytöihin kuuluu mm. varhaista kampakeramiikkaa, varhaismetallikautista tekstiilikeraamiikkaa, Pyheensillan tyyppin nuolenkärki, palaneita luunkappaleita sekä kvartsi- ja pii-iskoksia.

Vuoden 2004 kaivauksen yhteydessä ei voitu todeta asuinpaikan laajuutta, vaikka tällöin epäiltiin suurimman osan tuhoutuvan paikalle rakennettavan mökin takia. Asuinpaikka alue voi siis olla laajempi, kuin kaivauksissa on tutkittu ja siitä voi edelleen olla säilynyt rippeitä paikalle rakennetun mökin ympäristössä. Tästä syystä kaapelikaivu on asuinpaikan läheisyydessä suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan aiemmin mylläämättömillä alueilla. Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

- 10) **Koukunniemi B** (kiinteä muinaisjäänös, muinaisjäänösrekisteri: 81010025). Kivikautinen asuinpaikka. Asuinpaikka sijaitsee Koukunniemen kaakkoisosassa. Se on kahdesta rantavallista läntisemmän länsikupella. Kohde on suppea, mutta ehjä ja siinä on vahva kulttuurimaakerros. Löytöinä keramiikan siru, palaneita luunkappaleita ja kvartsi-iskoksia. Maastotarkastuksessa (2024) saatujen havaintojen ja Timo Sepänmaan (2002) inventointiraportin perusteella muinaisjäänöspisteen sijainti korjattiin ja kohteelle määriteltiin rajausta. Maankäytöstä huolimatta rantatörmän korkeimman kohdan länsipuolella olevalla kapealla terassilla on n. 20x12 m kokoinen ehjä metsäkaistale, jossa muinaisjäänöstä on todennäköisesti säilynyt.

Kohde on epämääräinen ja todennäköisesti suurelta osin tuhoutunut maankäytössä. Paikalla on kuitenkin edelleen yksi ehjä rantavalli, josta on saatu löytöjä vuoden 2002 inventoinnissa. Tämän hetken suunnitelman mukaan kaapelireitti kulkee muinaisjäänös alueen läpi sen lounaisosassa. Jos kaapelikaivu toteutetaan suunnitelman mukaisesti, kaapelikaivu on asuinpaikan kohdalla suoritettava (aukikaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan aiemmin mylläämättömillä alueilla. Jos valvonnassa tehdään kiinteään muinaisjäänökseen viittaavia havaintoja, on paikalla suoritettava arkeologinen tutkimuskaivaus ennen kuin kaapelityötä voidaan jatkaa. Valvontaan on haettava muinaismuistolain edellyttämä tutkimuslupa. Valvottava alue on merkitty sinisellä viivalla oheisen karttaliitteen 1 karttaan.

Vaihtoehtoisesti, jos kaapelireittiä muutetaan siten, että se kiertää ed. mainitun muinaisjäännösalueen esimerkiksi sen eteläpuolelta jo myllätyllä alueella, arkeologista valvontaa ei tarvita (ks. oheinen karttaliite 1).

Arkeologisen valvonnan ja/tai tarkkuusinventoinnin/koekaivauksen voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Muinaisjäännösalueiden osalta näihin edellytetään muinaismuistolain (295/1963 10§) mukaista tutkimuslupaa. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internetsivuilta (kohta: *Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen*). Mikäli valvonnassa ja/tai tarkkuusinventoinnissa/koekaivauksissa tulee vastaan selviä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, on otettava yhteyttä alueelliseen vastuumuseoon, joka tekee yhdessä Museoviraston kanssa päätöksen siitä, edellytetäänkö laajempaa arkeologista tutkimusta vai riittääkö kaivuutöiden yhteydessä tehtävä dokumentointi ja arkeologinen tutkimus. Valvonnan ja mahdollisen tarkkuusinventoinnin/koekaivauksen on täytettävä Museoviraston määrittämät laatuvaatimukset niin kenttätöiden, dokumentoinnin kuin raportoinninkin osalta. Raportti suoritetusta arkeologisesta valvonnasta on lähetettävä alueelliselle vastuumuseolle arvioitavaksi. Raportti mahdollisista tarkkuusinventoinneista/koekaivauksista on lähetettävä arvioitavaksi sekä Museovirastolle että alueelliselle vastuumuseolle.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Suunnittelualueella sijaitsee useita rakennetun kulttuuriympäristön kannalta merkittäviä kohteita, joihin hankkeen toimenpiteillä voi olla vaikutusta. Tainionvirran varrella on Hartolan historian kannalta merkittävää rakennuskerrostumaa, kuten Koskipään ja Ekon kartanot, sekä esimerkiksi vanha meijeri ja suojeluskuntatalo. Alueella sijaitsee Hartolan ensimmäisen kirkon paikka sekä vanhaa kyläasutusta. Empiretyylinen Koskipään kartano (nyk. Itä-Hämeen museo) on alueen ainoa valtakunnallisesti merkittävä kohde. (RKY 2009) Sen lisäksi suurin osa suunnittelualueesta kuuluu Hartolan kirkonkylän maakunnallisesti merkittävään aluerajaukseen. (MARY 2024). Alueet on osoitettu karttaliitteessä 2.

Museo kehottaa maisemoimaan kasvillisuudella tai muuten sopeuttamaan ympäristöönsä erityisesti seuraavat suunnitellut uudet jakokaapit:

- Kaikulantien ja Koskipäätien risteys
- Keskustie, lähellä Kuninkaantien ja Rantatien risteystä

- Keskustie 21

Museo ohjaa tarvittaessa tarkemmin jakokaappien maisemointia. Museolla ei ole muuta huomautettavaa rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

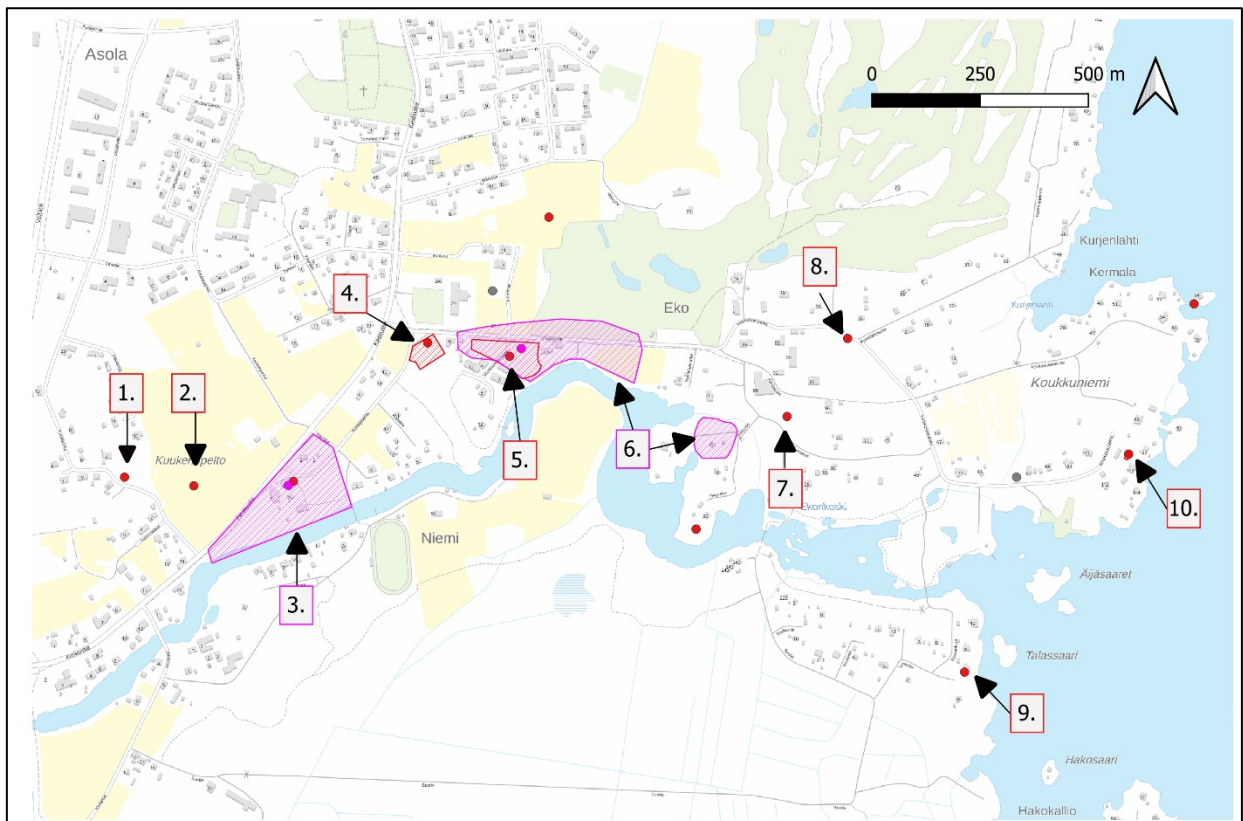
arkeologi Tomi Kuljukka

rakennustutkija Roosa Norrlin

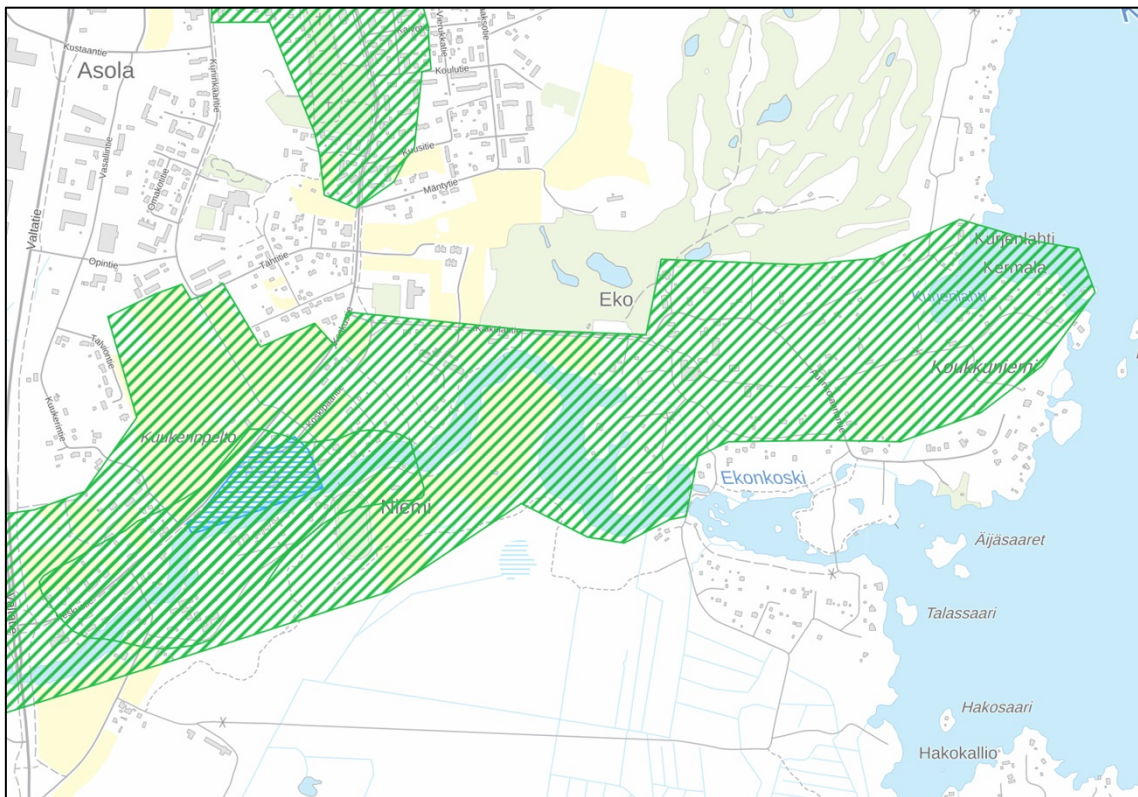
Tiedoksi: Museovirasto

Liitteet: karttaliitteet 1 ja 2

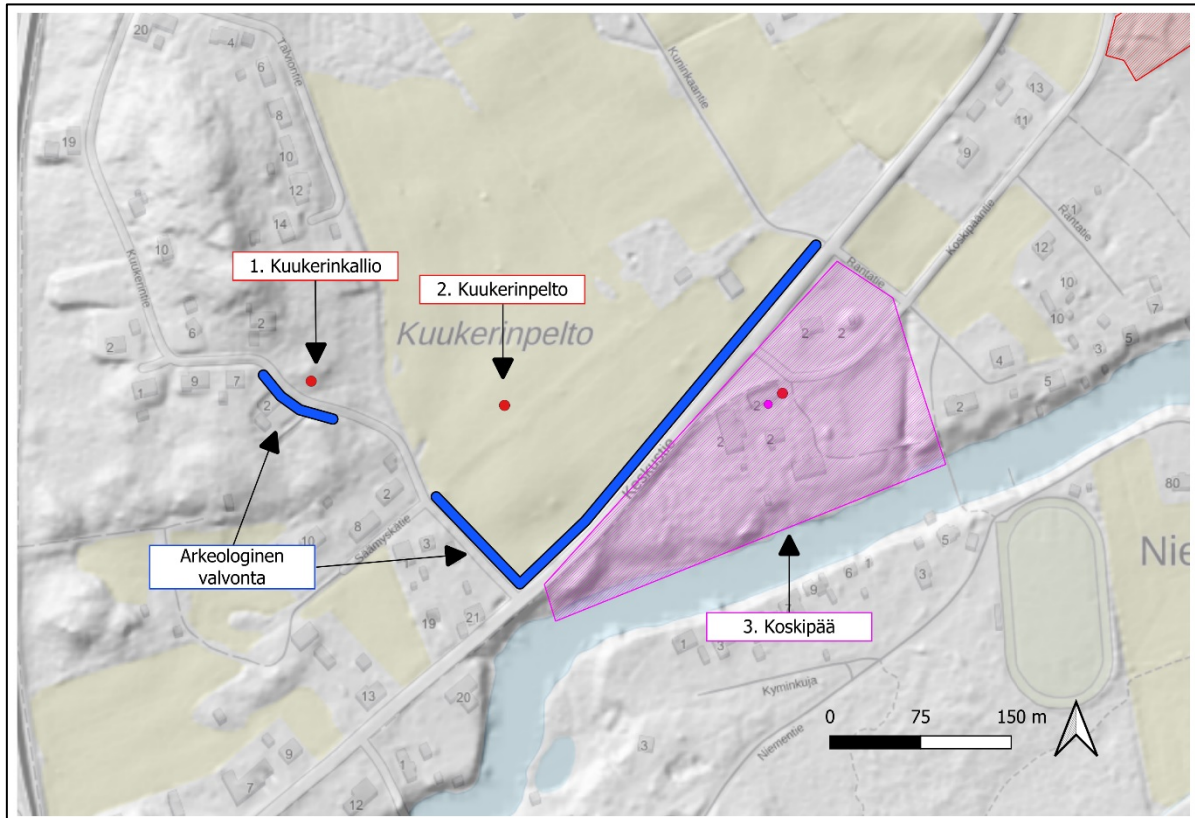
Karttaliite 1



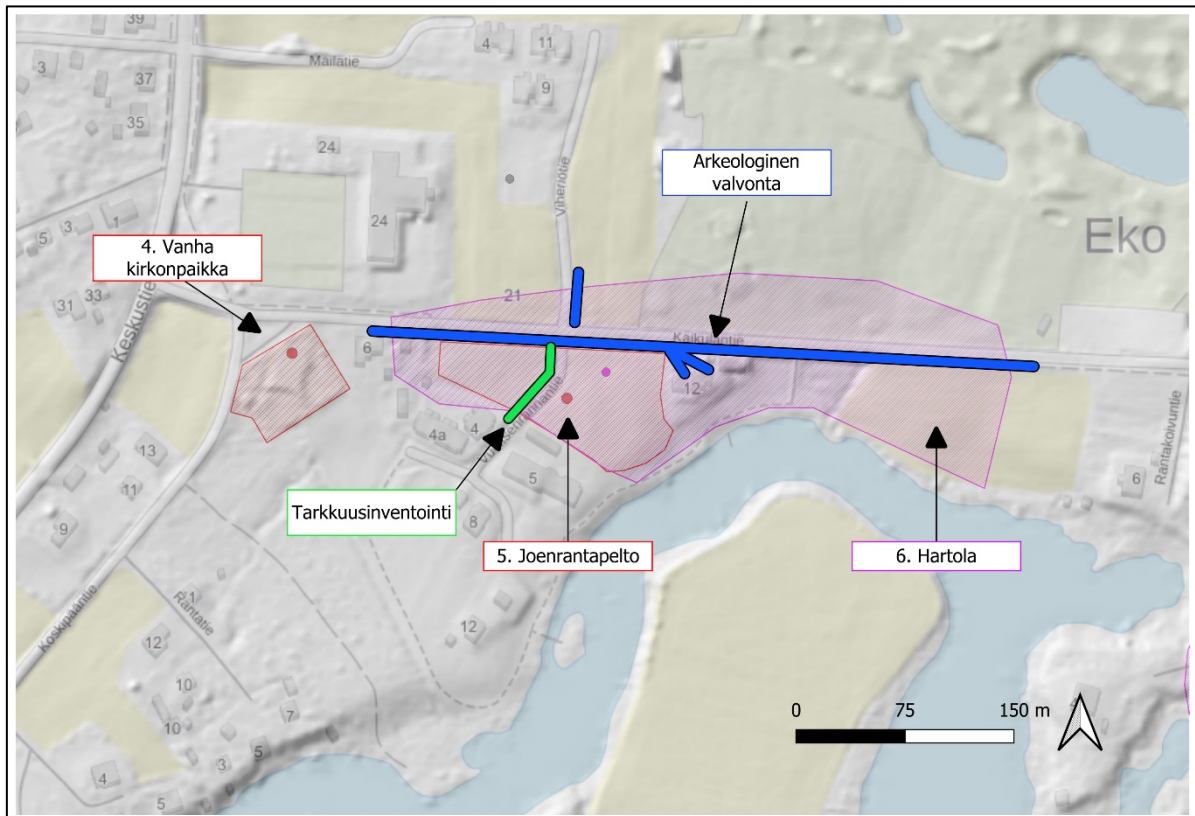
Lähestymiskartta. Ote Museoverkon kartasta, jossa asian kohteet merkitty numeroin.

Karttaliite 2

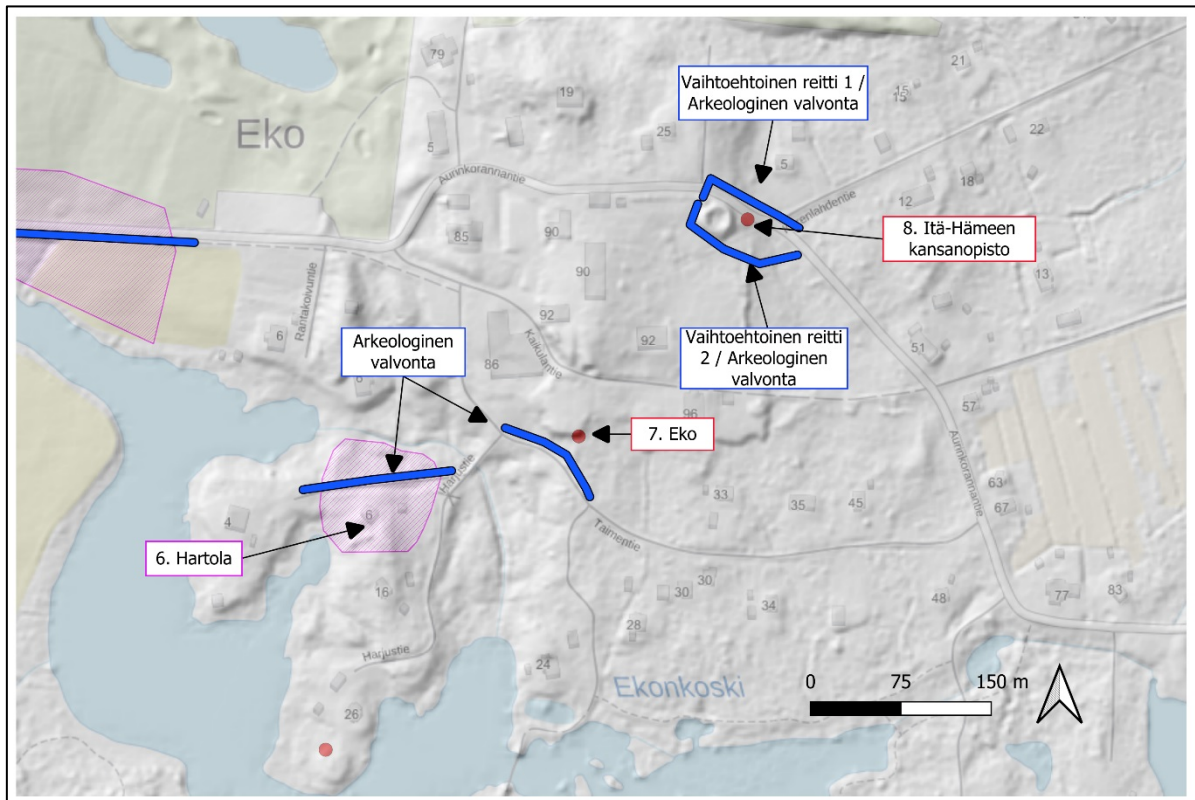
Kuvakaappaus museon Collecte-kulttuuriympäristötietokannasta. Vihreällä rasterilla maakunnallisesti merkittävä Hartolan kirkonkylän rajaukset ja sinisellä rasterilla Koskipään kartanon valtakunnallisesti merkittävä raja.



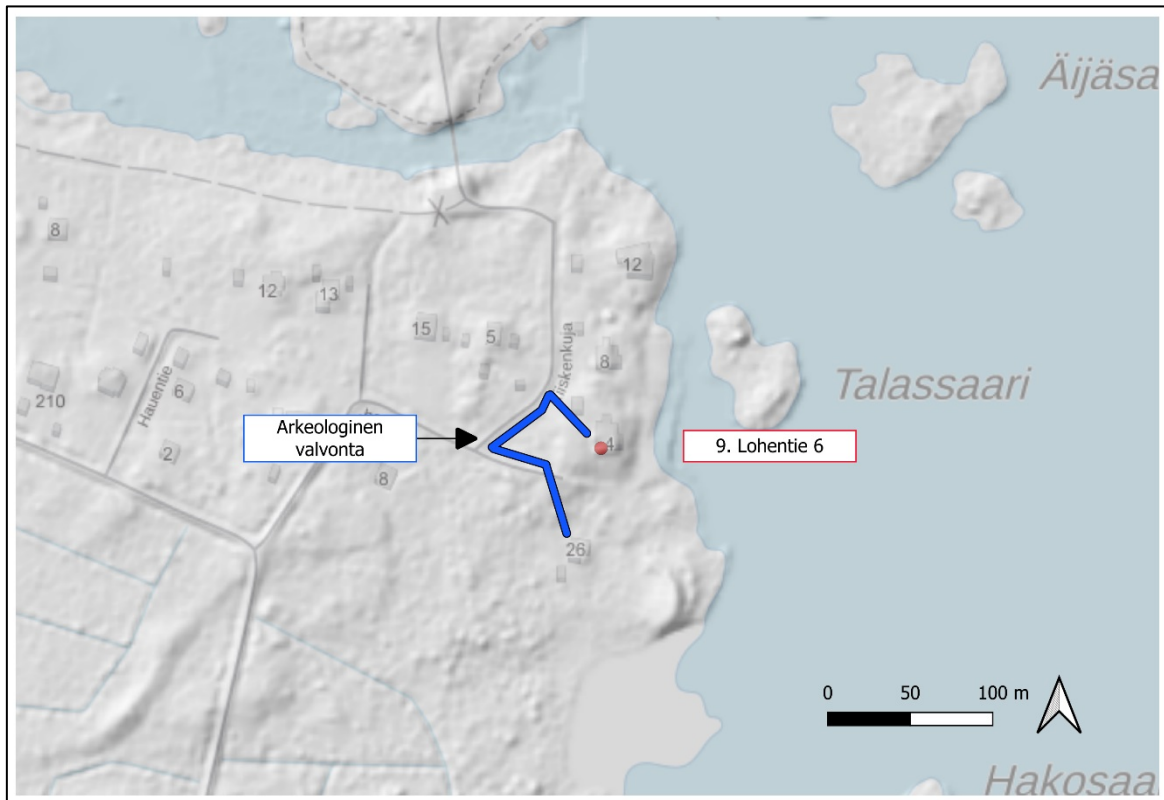
Kohteet 1–3. Valvottava reitti merkitty sinisellä.



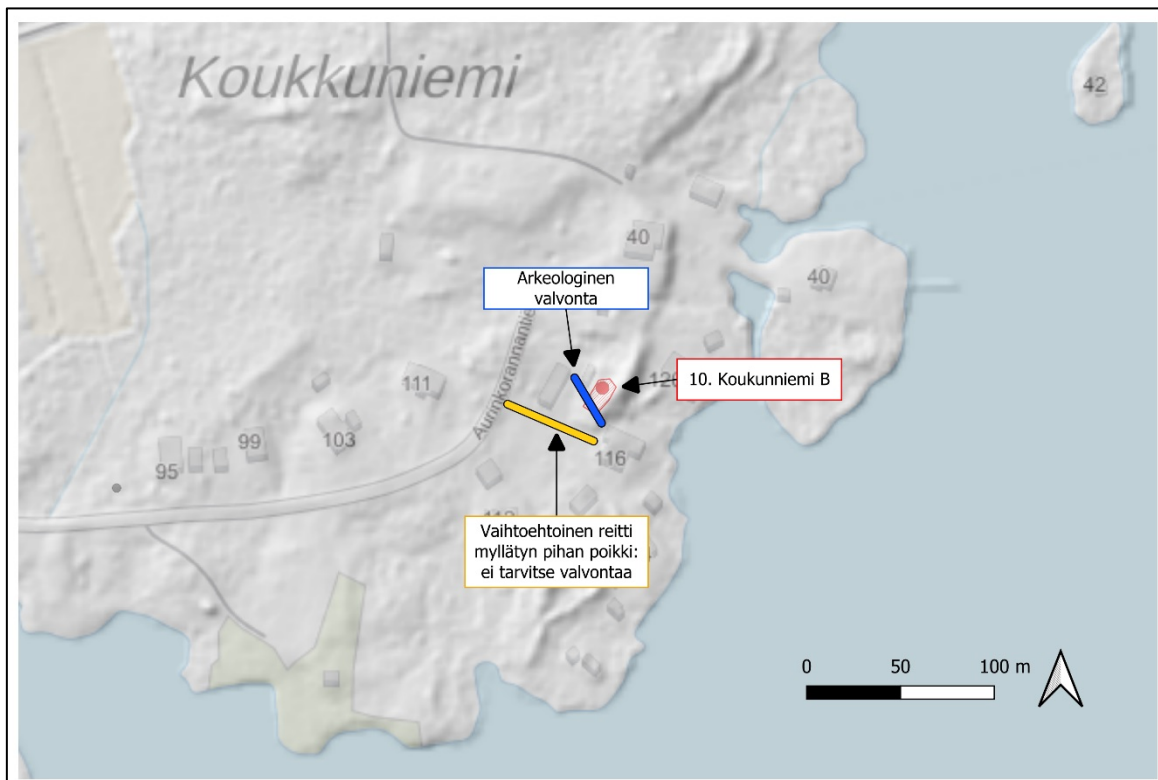
Kohteet 4–6. Valvottava reitti merkitty sinisellä ja tarkkuusinventoitava reitti vihreillä.



Kohteet 6-8. Valvottava reitti merkitty sinisellä. Huomioi vaihtoehtoiset reitit kohteelle nro. 8.



Kohde 9. Valvottava reitti merkitty sinisellä.



Kohde 10. Valvottava reitti merkitty sinisellä. Huomioi vaihtoehtoinen reitti, merkitty oranssilla.